

УДК 005.57:342.511(477):81'42«2014/2018»

Н. Д. Санакоєва, М. П. Закарлюка

ВІДОБРАЖЕННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ КОНЦЕПТІВ У PR-КОМУНІКАЦІЯХ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ НОВОРІЧНИХ ПРОМОВ 2014–2018 РР.)

У статті основну увагу акцентовано на дослідженні відображення загальнолюдських концептів у PR-комунікаціях Президента України на прикладі новорічних промов 2014–2018 рр. Визначено й проаналізовано такі загальнолюдські концепти: «Бог»; «простір»; «час»; «дружба»; «ворожнеча»; «свобода». Результатом дослідження є сформований рейтинг репрезентації концептів у новорічних промовах. Наукова розвідка підтверджує гіпотезу про те, що новорічні промови Президента України, оперуючи загальнолюдським концептами, сприяють конструюванню образу соціокультурної дійсності в масовій свідомості, що відповідає суспільно-політичним і соціально-економічним подіям українського сьогодення.

Ключові слова: політичні промови, ритуальні політичні промови, новорічна промова Президента України, загальнолюдські концепти, лінгвокультурологічний аналіз, контент-аналіз, концептуальний аналіз.

I. Вступ

Політичні публічні виступи – важливий та ефективний складник комунікації між владою і громадськістю. Із їх допомогою оратор апелює до колективної свідомості, корегує цінності, уявлення та погляди аудиторії, здійснює вплив на прийняття рішень реципієнтами [10, с. 103]. Одним із цікавих, але мало висвітлених у вітчизняній науці є вивчення особливостей PR-комунікацій Президента України. Дослідження функціонування загальнолюдських концептів у промовах політиків загалом та у новорічних промовах Президента України зокрема, робить можливим з'ясувати основні цілі стратегічних політичних комунікацій. Сьогодні поодинокими є спроби таких досліджень. Це й зумовило актуальність та вибір теми статті.

Методологічну й теоретичну основу розвідки становлять праці таких вітчизняних і зарубіжних дослідників: А. Битко [1], Л. Василюк [2], Н. Виговська, Ю. Любченко, П. Мірошніченко, А. Носко, Н. Островська, К. Сірінюк-Долгарьова [3], М. Гулей [4], І. Давиденко [5], В. Маслової [6], П. Мацьків [7], В. Ослопова [8], І. Самойлова, О. Подвойська [9], Н. Санакоєва, М. Закарлюка [10], М. Тхір [11] та ін.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Головною метою статті є дослідження концептуальних особливостей ритуальних політичних промов на прикладі новорічних промов 2014–2018 рр. Президента України. Зазначимо, що ця студія є продовженням дослідження ключових тем новорічних промов [10]. Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання: окреслити стан дослідження теми у науковій рецепції; на основі лінгвокультурологічного, концептуального та контент-аналізу дослідити відображення загальнолюдських концептів у PR-комунікаціях Президента України на прикладі новорічних промов 2014–2018 рр.; сформувати рейтинг репрезентації концептів у новорічних промовах 2014–2018 рр. Президента України.

III. Результати

Дослідники Н. Виговська, Ю. Любченко, П. Мірошніченко, А. Носко, Н. Островська та К. Сірінюк-Долгарьова у своїй праці твердять, що «поняття “концепт”, “концептосфера” прийшли до медіа-студій із мовознавства, а саме з таких його синтезованих напрямів, як когнітивна лінгвістика, етнолінгвістика, лінгвокультурологія. В останній ці поняття використовуються для характеристики мовної картини світу як органічної частини картини світу представників певної етнокультурної спільноти. Антропологічна спрямованість сучасної лінгвістики якнайкраще відповідає суспільствознавчим аспектам медійних студій, тому й більшості з них притаманна методологічна синергія, що дає змогу зробити точніші та чіткіші висновки про досліджувані соціокультурні феномени» [3, с. 143]. Зокрема, І. Давиденко зазначає, що «центральне місце в сучасній парадигмі когнітивної лінгвістики посідають такі поняття, як концепт – багатозаровий розумовий конструкт, у якому відображено процес пізнання світу і результати людської діяльності, її особистий досвід знань про світ, що зберігає інформацію про нього, та концептосфера – сукупність концептів тієї чи іншої ділянки культури» [5, с. 2]. Водночас В. Маслової тлумачить концептосферу як «сукупність концептів, з яких, наче з мозаїчного полотна, складається світорозуміння носія мови» [6, с. 17]. Дослідниця подає таку дефініцію концепту: «оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи та мови мозку, всієї картини світу, відображеної в людській психіці» [6, с. 31].

Новорічні президентські промови досліджували А. Битко [1], М. Гулей [4], В. Ослопова [8], М. Тхір [11] та ін. Наше дослідження є продовженням попередньої розвідки, головною метою якої було виявлення особливостей конструювання образу соціокультурної дійсності засобами ритуальних політичних промов на прикладі новорічних промов Президента України 2014–2017 рр. [10].

Робоча гіпотеза дослідження: новорічні промови Президента України, оперуючи загальнолюдським концептами, сприяють конструюванню образу соціокультурної дійсності в масовій свідомості, що відповідає суспільно-політичним і соціально-економічним подіям українського сьогодення.

Процедура контент-аналізу. Для порівняльного аналізу ми обрали новорічні промови Президента України П. Порошенка у 2014–2018 рр. Слова-номінатори були сформовані лише із самостійних частин мови, з яких складаються промови. Службові частини мови ми не враховували, бо вони не відповідають категоріям аналізу. Так, у новорічній промові 2014 р. всього 257 слів, з них 190 – самостійні частини мови; у промові 2015 р. – 340 слів, з них 256 – самостійні частини мови; у промові 2016 р. – 343 слова, з них 262 – самостійні частини мови; у промові 2017 р. – 328 слів, з них 248 – самостійні частини мови; у промові 2018 р. – 368 слів, з них 285 – самостійні частини мови.

Одиниці аналізу: новорічна промова Президента України.

Одиниця підрахунку: поява категорії (ознаки категорії) у новорічній промові Президента України.

Основний показник: рейтинг репрезентації концептів у новорічних промовах 2014–2018 рр. Президента України.

Категорії аналізу. Для подальшого лінгвокультурологічного аналізу ми виокремили такі загальнолюдські концепти: «Бог» (Л. Василик, П. Мацьків); «простір» з образами «людини», «дому» та «світу», «час» з образами «минулого», «теперішнього», «майбутнього» та «невизначеної темпоральності», а також три соціальні концепти – «дружба», «ворожнеча», «свобода» (Н. Виговська, Ю. Любченко, П. Мірошніченко, А. Носко, Н. Островська та К. Сіриньок-Долгарьова, Д. Лихачов, В. Маслова, Ю. Степанов).

Концепт «Бог» вербалізовано за допомогою таких номінаторів: Бог, диво, віра, вірити, молитися тощо (табл. 1). Концепт репрезентує найвищі релігійні та духовні цінності людства (за П. Мацьків) [7].

Таблиця 1
Операційні дефініції категорій контент-аналізу новорічних промов 2014–2018 рр. Президента України

Категорії загальнолюдські концепти	Підкатегорії	Слова-номінатори
Бог		Бог, диво, Святий Миколай, Водохреще, віра, ангели-хранителі, владика Любомир Гузар, вірити, молитися
	Людина	співвітчизники, від малого до старого, громадяни, народ, нація, Шевченко, син, мати, люди, українці, герої, громадянське суспільство, Іван Франко, діти, Дзямала, паролімпійці, олімпійці, боксери, брати, сестри, Президент, ми, я
Простір	Дім	країна, ці дівчатка, територія, Батьківщина, Україна, земля, держава, Крим, Севастополь, окремі райони, Донеччини та Луганщини, Донецьк, Луганськ, оселя, хата
	Дім – безпека	воїни, захист, випробування, Збройні Сили, волонтери, працівники «оборонки», нова армія, оборонна зброя, гуманітарний обмін, обороноздатність, мобілізація, армія, захисник Вітчизни, контрактні, тримати оборону, стати на захист
	Дім – фінансовий добробут	реформи, добробут, подолання корупції, антикорупційна огорожа, збитки, економіка, криза, відновлення, розвиток, достаток, найгірше в економіці, індустріальний потенціал, економічне зростання, збільшення доходів, невигідні умови газового контракту, економічне піднесення
	Дім – соціальний добробут	діти, здоров'я, господарство, рівень життя
Час	Світ	європейський народ, Єврозачення, Ріо-де-Жанейро, інші держави, Стокгольмський, Європа, Євросоюз, Росія, українці всього світу, зовнішні, європейською, міжнародна, заовні, міжнародні партнери, Сполучені Штати, Канада
	Теперішнє	за мить до дванадцяти ударів, сьогодні, XXI століття, сьогоднішній, відтепер, цей час, ця ніч, тепер, у новорічну ніч, щойно
	Минуле	рік, що минає, останні сім десятиліть, з 45-го року, минулий рік, п'ятнадцятий рік, напередодні, рік тому, тоді, дев'ять років, минулорічна святкова ніч
	Майбутнє	майбутнє, Новий рік, п'ятнадцятий рік, «Новий год», «Піппінік», наступного року, з першого січня, у новому році, прийдешній рік, рік століття Української національної революції, надалі
Невизначена темпоральність	день за днем, перед тим, як, рік, кілька років, час	
Дружба		нерозривна Європа, єдність, членство в Євросоюзі, єдиний народ, братній, єдина, спільний, згуртовуватися, об'єднання з Європою, разом, зближення з Євросоюзом та НАТО, об'єднатися
Ворожнеча		ворог, агресор, супротив, окоп, автомат, наступ, Росія, Вітчизняна війна, чвари, Москва, агресія, гібридна війна, штурм, руйнування, блокада, Українська національна революція, загрози, протистояння, оборона, окупація, східні рубежі, штучні лінії розмежування, грабіжник, санкції, країна-агресор, війна, лютий, ворожий, ворожі, військовий, зовнішній ворог, зазіхати, віддавати життя, загибати, підірвати, душити, вороже закриття Московського ринку, воювати, сплюндрувати, проганяти, карати, підпалювати, нападати, відкривати вогонь, російська окупація
Свобода		свобода, незалежність, апала палмова завіса між Україною та Євросоюзом, вільно, зона вільної торгівлі, безвіз, мир, енергетична незалежність, перемога, мирний, боротьба, об'єднувати, повертатися з полону, вивратися з катівень.

Концепт «час» вербалізовано за допомогою темпоральних номінаторів – лексичних засобів вираження часових характеристик, часу загалом (сьогодні, тепер, минулий рік, тоді, майбутнє, надалі, день за днем, час, рік тощо) (див. табл. 1). За способами втілення концепту часу в тексті можемо судити про переважання в свідомості комунікатора та масової аудиторії або лінійного (історичного), або циклічного (міфологічного, космологічного) образу часу. Наявність лексичних одиниць для вимірювання часу свідчить про те, що в картині світу носіїв мови час є дискретним,

вимірюваним (за Н. Виговською, Ю. Любченко, П. Мірошніченко, А. Носко, Н. Островською та К. Сіриньок-Долгарьовою) [3, с. 149].

Концепт «простір» вербалізовано за допомогою тріади концептуальних образів: «людина»-«дім»-«світ». Крім цього, у структурі концепту було виділено такі основні його образні втілення, що конкретизують контекст уживання: «дім», «дім – безпека», «дім – фінансовий добробут» і «дім – соціальний добробут». Операційні дефініції виглядають так: «людина» (співвітчизники, громадяни, люди, українці, Президент тощо), «дім» (країна, Батьківщина, Україна, земля, держава тощо), «дім – безпека» (воїни, захист, Збройні Сили, тримати оборону, захисник Вітчизни, тощо), «дім – фінансовий добробут» (добробут, економіка, криза, збільшення доходів, економічне піднесення тощо), «дім – соціальний добробут» (діти, здоров'я, господарство, рівень життя), «світ» (європейський народ, Ріо-де-Жанейро, інші держави, зовнішні, зовні тощо) (див. табл. 1) (за Н. Виговською, Ю. Любченко, П. Мірошніченко, А. Носко, Н. Островською та К. Сіриньок-Долгарьовою) [3, с. 149].

Соціальні явища: концепти «дружба» (номінатори: міжнародні партнери, Європа, Євросоюз, братній, разом тощо), «ворожнеча» (номінатори: ворог, агресор, Росія, агресія, нападати тощо), «свобода» (свобода, незалежність, безвіз, мир, повертатися з полону тощо) (див. табл. 1) (за Н. Виговською, Ю. Любченко, П. Мірошніченко, А. Носко, Н. Островською та К. Сіриньок-Долгарьовою) [3, с. 149].

У нашій розвідці ми використали кількісно-якісні методи. Зокрема, поєднали якісну методику лінгвокультурологічного концептуального аналізу й кількісну методику контент-аналізу. Констатуємо пошуково-розвідувальний характер нашого дослідження.

Отже, у результаті порівняльного контент-аналізу новорічних промов ми прорахували частоту появи концепту та відсотки від кількості слів, що належать до самостійних частин мови (табл. 2).

Таблиця 2

**Результати контент-аналізу новорічних промов 2014–2018 рр. Президента України:
частота появи концепту та відсоток від кількості слів, що належать
до самостійних частин мови**

Концепт	1. Бог	2. Простір						3. Час				4. Дружба	5. Ворожнеча	6. Свобода	
		2.1 Людина	2.2 Дім				2.3 Світ	3.1 Те- пераше	3.2 Майбут- нє	3.3 Май- бутнє	3.4 Не- визначено				
Рік вголошення промови			2.2.1 Дім	2.2.2 Без- пека	2.2.3 Фі- нансовий добробут	2.2.4 Со- ціального добробут									
2014	2 (1,1%)	19 (10%)	16 (8,5%)	5 (2,6%)	1 (0,5%)	1 (0,5%)	1 (0,5%)	4 (2,1%)	9 (4,8%)	12 (6,3%)	3 (1,6%)	6 (3,1%)	11 (5,8%)	5 (2,6%)	
			23 (12,1%)					28 (14,8%)							
			43 (22,6%)												
2015	2 (0,8%)	16 (6,2%)	5 (2%)	8 (3,1%)	7 (2,7%)	1 (0,4%)	5 (2%)	3 (1,2%)	9 (3,5%)	5 (2%)	3 (1,2%)	7 (2,7%)	19 (7,4%)	13 (5,1%)	
			21 (8,2%)					20 (7,9%)							
			42 (16,4%)												
2016	7 (2,7%)	16 (6,1%)	11 (4,2%)	9 (3,4%)	10 (3,8%)	1 (0,4%)	5 (1,9%)	11 (4,2%)	3 (1,2%)	15 (5,7%)		7 (2,7%)	14 (5,3%)	5 (1,9%)	
			31 (11,8%)					29 (11,1%)							
			52 (19,8%)												
2017	7 (2,8%)	10 (4%)	11 (4,5%)	6 (2,4%)	10 (4%)	3 (1,2%)	14 (5,7%)	1 (0,4%)	6 (2,4%)	5 (2%)	3 (1,2%)	2 (0,8%)	17 (6,9%)	7 (2,8%)	
			30 (12,1%)					15 (6%)							
			54 (21,8%)												
2018	21 (7,4%)	24 (8,4%)	6 (2%)	3 (1,1%)	3 (1,1%)	3 (1,1%)	4 (1,4%)	8 (2,8%)	10 (3,5%)	9 (3,2%)	7 (2,4%)	3 (1,1%)	8 (2,8%)	11 (3,8%)	
			15 (5,3%)					34 (11,9%)							
			43 (15,1%)												
Разом (2014- 2018)	39 (3,1%)	85 (6,9%)	49 (4%)	31 (2,5%)	31 (2,5%)	9 (0,7%)	29 (2,3%)	27 (2,2%)	37 (3%)	46 (3,7%)	16 (1,3%)	25 (2%)	69 (5,5%)	41 (3,3%)	
			120 (9,7%)							126 (10,2%)					
			234 (18,9%)												

Концепт «Бог» у новорічній промові Президента 2014 р. становить 1,1% від кількості слів, що належать до самостійних частин мови, 2015 р. – 0,8%, 2016 р. – 2,7%, 2017 р. – 2,8%, 2018 р. – 7,4%. Концепт «Бог» вказує на релігійний дискурс промов та апелює до духовного життя українського народу. Частотність функціонування цього концепту в новорічних промовах Президента України вказує на зростання тенденції його використання.

Концепт «простір» вербалізовано за допомогою концептуальних образів «людина»-«дім»-«світ». У концептуальному образі «дім» виділені номінатори, що конкретизують контекст уживання: «дім», «дім – безпека», «дім – фінансовий добробут», «дім – соціальний добробут». Концептуальний образ «людина» в новорічній промові Президента 2014 р. становить 10% від кількості слів, що належать до самостійних частин мови, 2015 р. – 6,2%, 2016 р. – 6,1%, 2017 р. – 4%, 2018 р. – 8,4%. Концептуальний образ «дім»: 2014 р. – 12,1%, 2015 р. – 8,2%, 2016 р. – 11,8%, 2017 р. – 12,1%, 2018 р. – 5,3%. Номінатор «дім»: 2014 р. – 8,5%, 2015 р. – 2%, 2016 р. – 4,2%, 2017 р. – 4,5%, 2018 р. – 2%. Номінатор «дім – безпека»: 2014 р. – 2,6%, 2015 р. – 3,1%, 2016 р. – 3,4%, 2017 р. – 2,4%, 2018 р. – 1,1%. Номінатор «дім – фінансовий добробут»: 2014 р. – 0,5%, 2015 р. – 2,7%, 2016 р. – 3,8%, 2017 р. – 4%, 2018 р. – 1,1%. Номінатор «дім – соціальний добро-

бут»: 2014 р. – 0,5%, 2015 р. – 0,4%, 2016 р. – 0,4%, 2017 р. – 1,2%, 2018 р. – 1,1%. Концептуальний образ «світ»: 2014 р. – 0,5%, 2015 р. – 2%, 2016 р. – 1,9%, 2017 р. – 5,7%, 2018 р. – 1,4%.

Отже, концепт «простір» у новорічній промові Президента 2014 р. становить 22,6% від кількості слів, що належать до самостійних частин мови, 2015 р. – 16,4%, 2016 р. – 19,8%, 2017 р. – 21,8%, 2018 р. – 15,1%. Висока частотність цього концепту в промовах сприяє конструюванню в масовій свідомості образу соціокультурної дійсності з вагомим гуманістичним компонентом.

Концепт «час» вербалізовано за допомогою чотирьох номінаторів: «теперішнє», «минуле», «майбутнє», «не визначено». Номінатор «теперішнє» в новорічній промові Президента 2014 р. становить 2,1% від кількості слів, що належать до самостійних частин мови, 2015 р. – 1,2%, 2016 р. – 4,2%, 2017 р. – 0,4%, 2018 р. – 2,8%. Номінатор «минуле»: 2014 р. – 4,8%, 2015 р. – 3,5%, 2016 р. – 1,2%, 2017 р. – 2,4%, 2018 р. – 3,5%. Номінатор «майбутнє»: 2014 р. – 6,3%, 2015 р. – 2%, 2016 р. – 5,7%, 2017 р. – 2%, 2018 р. – 3,2%. Номінатор «не визначено»: 2014 р. – 1,6%, 2015 р. – 1,2%, 2016 р. – не представлений, 2017 р. – 1,2%, 2018 р. – 2,4%. Отже, з урахуванням цих номінаторів концепт «час» у новорічній промові Президента 2014 р. становить 14,8% від кількості слів, що належать до самостійних частин мови, 2015 р. – 7,9%, 2016 р. – 11,1%, 2017 р. – 6%, 2018 р. – 11,9%. Частотність використання цього концепту свідчить, що в картині світу українців час є дискретним та вимірюваним. Президент використовує концепт «час» для формування в реципієнтів відчуття відносної далекоглядності та перспективності, щоб висвітлити минулі здобутки й досягнення, окреслити зацікавленість повсякденними проблемами та питаннями.

Концепт «дружба» в новорічній промові Президента 2014 р. становить 3,1% від кількості слів, що належать до самостійних частин мови, 2015 р. – 2,7%, 2016 р. – 2,7%, 2017 р. – 0,8%, 2018 р. – 1,1%. Частотність використання цього концепту протиставляється концепту «ворожнеча» та свідчить про те, що Президент акцентує увагу на створенні дружніх відносин як усередині країни, так і з іншими країнами, окрім Російської Федерації.

Концепт «ворожнеча» в новорічній промові Президента 2014 р. становить 5,8% від кількості слів, що належать до самостійних частин мови, 2015 р. – 7,4%, 2016 р. – 5,3%, 2017 р. – 6,9%, 2018 р. – 2,8%. Частота використання цього концепту вказує на мілітарний дискурс промов у зв'язку з воєнними подіями на сході України, окупацією Російською Федерацією Кримського півострова та гібридної війни проти України.

Концепт «свобода» в новорічній промові Президента 2014 р. становить 2,6% від кількості слів, що належать до самостійних частин мови, 2015 р. – 5,1%, 2016 р. – 1,9%, 2017 р. – 2,8%, 2018 р. – 3,8%. Частотність цього концепту вказує на те, що Президент акцентує увагу на боротьбі українців за свободу, незалежність та права.

У загальному вигляді в новорічних промовах 2014–2018 рр. Президента України проаналізовані концепти представлені так: «Бог» – 3,1%, «простір» – 18,9% («людина» – 6,9%, «дім» (концептуальний образ) – 9,7%, «дім» (номінатор) – 4%, «дім – безпека» – 2,5%, «дім – фінансовий добробут» – 2,5%, «дім – соціальний добробут» – 0,7%, «світ» – 2,3%), «час» – 10,2% («теперішнє» – 2,2%, «минуле» – 3%, «майбутнє» – 3,7%, «не означено» – 1,3%), «дружба» – 2%, «ворожнеча» – 5,5%, «свобода» – 3,3%.

Новорічні промови Президента України конструюють у масовій свідомості образ соціальної реальності, що відповідає суспільно-політичним і соціально-економічним подіям українського сьогодення. Так, провідним загальнолюдським концептом у новорічних промовах є концепт «простір» (від 15,1% до 22,6%), що сприяє конструюванню в масовій свідомості образу соціокультурної дійсності з вагомим гуманістичним компонентом. Враховуючи те, що номінатори «дім», «дім – безпека», «дім – фінансовий добробут», «дім – соціальний добробут» ми об'єднали під концептуальним образом простору «дім», то триада концептуальних образів простору репрезентована так: «дім» (промови – від 5,3% до 12,1%), «людина» (промови – від 4% до 10%), «світ» (промови – від 0,5% до 5,7%). Якщо детальніше проаналізувати концептуальний образ «дім», то провідним номінатором у ньому є «дім» (промови – від 2% до 8,5%). За ним йдуть номінатори «дім – безпека» (промови – від 1,1% до 3,4%), «дім – фінансовий добробут» (промови – від 0,5% до 4%), «дім – соціальний добробут» (промови – від 0,4% до 1,2%). Частота використання концептуального образу «людина» свідчить про сприйняття її (людини) як самоцінної, господаря свого дому; вказує на антропоцентризм. Концептуальний образ «дім» свідчить про чільне місце у світогляді українців домівки, де вони можуть почуватися безпечно й затишно. Функціонування концептуального образу «світ» вказує на відкритість до зовнішнього світу, налагодження з ним дружніх відносин (Євросоюз), або недовіру та відмежування (Російська Федерація).

Концепт «час» є другим за частотністю використання у промовах (від 6% до 14,8%). Номінатори цього концепту у промовах репрезентовані так: «майбутнє» (від 2% до 6,3%), «минуле» (від 1,2% до 4,8%), «теперішнє» (від 0,4% до 4,2%), «не означено» (від 1,2% до 2,4%, але у промові 2016 р. номінатора немає). Провідним номінатором є «майбутнє», що свідчить про формування в реципієнтів відчуття відносної далекоглядності та перспективності. Номінатори «минуле» і «теперішнє» свідчать, що в новорічних промовах Президента України висвітлюються минулі

здобутки та досягнення, а також окреслюється зацікавленість повсякденними проблемами й питаннями.

Концепт «ворожнеча» в рейтингу репрезентації концептів є третім за частотою використання в промовах (від 2,8% до 7,4%). Частота використання цього концепту вказує на мілітарний дискурс промов у зв'язку з воєнними подіями на сході України, окупацією Російською Федерацією Кримського півострова та гібридної війни проти України.

Концепт «свобода» – четвертий за частотністю в промовах (від 1,9% до 5,1%). Наявність цього концепту свідчить про боротьбу українців за свободу, незалежність та права.

Концепт «Бог» – п'ятий за частотністю в промовах (від 0,8% до 7,4%). Наявність цього концепту свідчить про релігійний дискурс промов та апелює до духовного життя українського народу.

Концепт «дружба» – шостий за частотністю в промовах (від 0,8% до 3,1%). Наявність цього концепту протиставляється концепту «ворожнеча» та свідчить про створення дружніх відносин як усередині країни, так і з іншими країнами, окрім Російської Федерації.

Отже, у загальному вигляді рейтинг концептів у новорічних промовах Президента України 2014–2017 рр. виглядає так: «простір» (18,9%), «час» (10,2%), «ворожнеча» (5,5%), «свобода» (3,3%), «Бог» (3,1%), «дружба» (2%) (рис. 1).

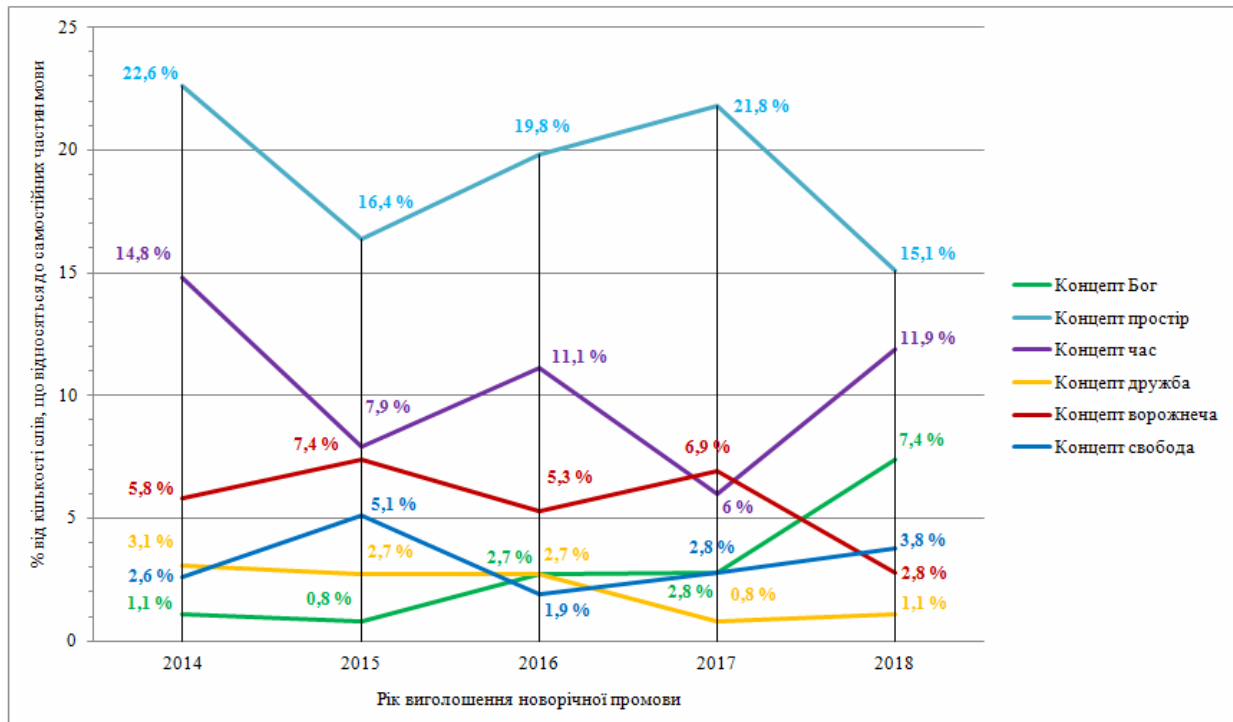

Рис. 1. Загальнолюдські концепти: «Бог», «простір», «час», «дружба», «ворожнеча», «свобода» у новорічних промовах 2014–2018 рр. Президента України

IV. Висновки

Дослідивши відображення концептів «Бог», «простір», «час», «дружба», «ворожнеча», «свобода», констатуємо, що новорічні промови Президента України, оперуючи загальнолюдським концептами, сприяють конструюванню образу соціокультурної дійсності в масовій свідомості, що відповідає суспільно-політичним і соціально-економічним подіям українського сьогодення. Результатом дослідження є сформований рейтинг концептів: «простір» (18,9%), «час» (10,2%), «ворожнеча» (5,5%), «свобода» (3,3%), «Бог» (3,1%), «дружба» (2%). Концепт «простір» у промовах Президента сприяє конструюванню в масовій свідомості образу соціокультурної дійсності з вагомим гуманістичним компонентом. Концепт «час» використано для формування в реципієнтів відчуття відносної далекоглядності та перспективності, щоб висвітлити минулі здобутки й досягнення, окреслити зацікавленість повсякденними проблемами та питаннями. Важливим сенсом цього концепту є такі його ознаки, як відносність, плинність, рух. Концепт «ворожнеча» вказує на мілітарний дискурс промов у зв'язку з воєнними подіями на сході України, окупацією Російською Федерацією Кримського півострова та гібридної війни проти України. Використання концепту «свобода» свідчить про необхідність закріплення ціннісно-смыслового наповнення боротьби українців за волю, незалежність та свої права, за можливість вияву своєї волі на шляху самоусвідомлення. Концепт «Бог» вказує на релігійний дискурс промов та апелює до духовного життя українського народу. Концепт «дружба» у промовах протиставляється концепту «ворожнеча» та свідчить про необхідність створення довірливих відносин між українцями, що ґрунтуються на спільних інтересах і духовній близькості, підтримці один одного. Також важливим змістом цього

концепту є підтримка України іншими країнами. Дослідження специфіки функціонування загальнолюдських концептів у новорічних президентських промовах робить можливим з'ясувати основні цілі стратегічних політичних комунікацій та потребує подальших наукових студій.

Список використаної літератури

1. Битко А. С. Новорічне звернення президента як ритуальний жанр політичного дискурсу. *Соціально-технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2014. Вип. 63. С. 165–172.
2. Василик Л. Ю. Сучасна світоглядна публіцистика літературно-художніх видань в контексті історії української журналістики: концептосфера національної ідентичності: автореф. дис. ... д-ра наук із соц. ком.: 27.00.04. Київ, 2010. 38 с.
3. Виговська Н. А., Любченко Ю. В., Мірошніченко П. В., Носко А. М., Островська Н. В., Сириньок-Долгарьова К. Г. Концептосфера українського інтернет-сегменту. *Медіакультура в контексті міждисциплінарних досліджень*: монографія. Запоріжжя: Кераміст, 2017. 309 с.
4. Гулей М. Д. Лексико-граматичні особливості та композиційна структура французької політичної промови (на матеріалі виступів Шарля де Голля і Жака Ширака): автореф. дис. ... канд. філ. наук: 10.02.05. Київ, 2004. 20 с.
5. Давиденко І. Ю. Концептосфера «внутрішній світ людини» в мовній картині світу українців: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2011. 21 с.
6. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика. Минск: ТетраСистемс, 2004. 256 с.
7. Мацьків П. В. Концептосфера БОГ в українській мовній картині світу: біблійний, фольклорний, словниково-діахронний дискурси: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01. Київ, 2008. 36 с.
8. Ослопова В. Ю. Новогоднее обращение главы государства к народу как жанр политического дискурса. *Вестник Томского государственного университета*. 2009. № 329. С. 19–22.
9. Самойлова І. В., Подвойська І. В. Лексичні особливості політичних промов. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Філологічні науки*. 2016. № 1. С. 235–238.
10. Санакоєва Н. Д., Закарлюка М. П. Конструювання образу соціокультурної дійсності засобами політичних промов (на прикладі новорічних промов Президента України 2014–2017 рр.). *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2018. № 3 (35). С. 103–106.
11. Тхір М. Б. Новорічна політична промова як жанр публічного виступу (на матеріалі промов американських президентів). *Мова і культура*. 2011. № 14. Т. 6. С. 232–236.

References

1. Bytko, A. S. (2014). The President's New Year Address as a ritual Genre of political Discourse. *Social Technologies: relevant Problems of Theory and Practice*, 3, 165–172 (in Ukrainian).
2. Vasilik, L. (2010). Contemporary outlook journalism of literary and artistic editions in the context of the history of Ukrainian journalism: the concept of national identity: author's abstract. dis for the sciences. degree doc. Sciences of social sciences com : special 27.00.04 – Theory and History of Journalism. Kyiv, 38 p. (in Ukrainian).
3. Vygovskaya, N. A., Lyubchenko, Yu. V., Miroshnichenko, P. V., Nosko, A. M., Ostrovskaya, N. V., Syrinok-Dolgaryova, K. G. (2017). Conceptosphere of the Ukrainian Internet segment. *Media culture in the context of interdisciplinary research: monograph*. Zaporozhye: Keramit, 309 p. (in Ukrainian).
4. Hulei, M. D. (2004). Lexical-grammatical Peculiarities and compositional Structure of the French political Speech (based on the Material of the Speeches of Charles de Gaulle and Jacques Chirac): author's abstract. dis... Candidate of Philological Sciences: 10.02.05, Kiev. 20 p. (in Ukrainian).
5. Davydenko, I. (2011). Conceptosphere «The inner world of man» in the language picture of the world of Ukrainians: author's abstract. dis Cand. filol Sciences: 10.02.01: Protect. November 14, 11 Kyiv, 21 p. (in Ukrainian).
6. Maslova, V. (2004). *Cognitive linguistics*. Minsk: TetraSystems, 256 p. (in Russian).
7. Matskov, P. (2008). Conceptosphere of GOD in the Ukrainian language picture of the world: biblical, folklore, vocabulary-diachronic discourses: author's abstract. dis doc. filol Sciences: 10.02.01: Protect. 30.09.08. Kyiv, 36 p. (in Ukrainian).
8. Osloпова, V. (2009). New Year's address of the head of state to the people as a genre of political discourse. *Bulletin of the Tomsk State University*, 329, 19–22. (in Russian).
9. Sanakoeva, N. D., Zakarlyuka, M. P. (2018). Designing the image of sociocultural reality by means of political speeches (on the example of the New Year's speeches of the President of Ukraine 2014–2017). *State and regions. Series: Social Communications*, 3 (35), 103–106. (in Ukrainian).
10. Samoiloва, I. V., Podvoiska, O. V. (2016). Lexical Features of political Speeches. *Scientific Notes [Nizhyn State University named after Mykola Gogol]. Philological Sciences*, 1, 235–238. (in Ukrainian).
11. Tkhir, M. B. (2011). The New Year political Speech as a Genre of public Speaking (based on the Material of the Speeches of American Presidents). *Language and Culture*, 14, 6, 232–236. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 15.01.2019.

Санакоева Н. Д., Закарлюка М. П. Отображение общечеловеческих концептов в PR-коммуникациях Президента Украины (на примере новогодних речей 2014–2018 гг.)

В статье основное внимание акцентировано на исследовании отражения общечеловеческих концептов в PR-коммуникациях Президента Украины на примере новогодних выступлений 2014–2018 гг. Определены и проанализированы такие общечеловеческие концепты: «Бог»; «пространство»; «время»; «дружба»; «вражда»; «свобода». В результате исследования сформирован рейтинг репрезентации концептов в новогодних обращениях Президента. Научное исследование подтверждает гипотезу о том, что новогодние обращения Президента Украины, оперируя общечеловеческими концептами, способствуют конструированию образа социокультурной действительности в массовом сознании, что соответствует общественно-политическим и социально-экономическим современным событиям в Украине.

Ключевые слова: политические речи, ритуальные политические речи, новогодняя речь Президента Украины, общечеловеческие концепты, лингвокультурологический анализ, контент-анализ, концептуальный анализ.

Sanakoyeva N., Zakarliuka M. Reflection of Universal Concepts in PR-Communications of the President of Ukraine (by the Example of the New Year Speeches 2014–2018)

Research Methodology. *In the course of the research, the following methods were used: analysis and synthesis (during the development of the scientific concept), comparative, typological, descriptive, linguocultural analysis, content analysis, conceptual analysis (during the research of the New Year speeches of the President of Ukraine), generalization and interpretation (during the formulation of interim and general conclusions of the study).*

Results. *After examining the reflection of the concepts «God», «space», «time», «friendship», «hostility», «freedom», we note that the New Year speeches of the President of Ukraine, operating on universal concepts, contribute to constructing the image of socio-cultural reality in the mass consciousness which correspond to the socio-political and socio-economic events of the Ukrainian contemporary. The result of the research is formed rating of the concepts: «space» (18.9%), «time» (10.2%), «hostility» (5.5%), «freedom» (3.3%), «God» (3.1%), friendship (2%). The concept «space» contributes to constructing in the mass consciousness the image of sociocultural reality with a significant humanistic component. The president uses the concept «time» to create a sense of relative vision and perspective for the recipients to highlight past achievements, and outline the interest in everyday issues. The concept «hostility» points to the military discourse of speeches in connection with the military events in eastern Ukraine, the occupation of the Russian Federation of the Crimean peninsula and the hybrid war against Ukraine. The concept «freedom» testifies to the struggle of Ukrainians for freedom, independence and rights. The concept «God» points to the religious discourse of speeches and appeals to the spiritual life of the Ukrainian people. The concept «friendship» contrasts with the concept «hostility» and suggests the creation of friendly relations both within the country and with other countries, except the Russian Federation.*

Novelty. *Within the scope of the article an attempt was made to linguocultural, conceptual and content analysis for the study of universal concepts in the PR-communications of the President of Ukraine by the example of the New Year speeches 2014–2018; the rating of the representation of concepts «God», «space», «time», «friendship», «hostility», «freedom» in the New Year speeches has been formed.*

The practical significance. *The results of the research can be used during further scientific developments, teaching disciplines related to the relevant subject.*

Key words: political speeches, ritual political speeches, New Year speech by the President of Ukraine, universal concepts, linguocultural analysis, content analysis, conceptual analysis.